

Výkladové poznámky k biblickým veršom z úlohy č. 8 Z rozbúreného mora do nebeských oblakov

Malý úvod do apokalyptiky

Danielom 7 začína druhá polovica knihy, ktorá je radená k tzv. apokalyptickému žánru. Apokalyptika sa delí na kanonickú (knihy, ktoré patria do kánonu Biblie: Daniel, Joel, Zjavenie Jána) a nekanonickú (knihy, ktoré nie sú súčasťou Biblie: Henochova apokalypsa, Nanebovstúpenie Mojžiša, 4 knihy Ezdrášove, Báruchova apokalypsa,...). Rozdiel medzi nimi je ten, že v kanonických apokalyptických knihách sú "zachytené autentické genuínne skúsenosti s Bohom. Ich spisy nenapodobňujú, ale sú originálne, neusilujú sa znovu opísať históriu sveta [späťne]."¹ Oproti tomu nekanonická apokalyptika napodobňuje práve kanonické spisy ako sú Daniel a Zjavenie Jána, ich autori sú neznámi ale predstavujú sa ako známe biblické osobnosti, často svoje proroctvá popisujú spätne, tzn. proroctvo sa tvári ako predpoveď budúcnosti, no z autorovho pohľadu sa jedná už o minulosť.

Apokalyptické proroctvá sú naplnené rôznymi fantastickými obrazmi, ktoré sú často krát hrozivé. "Avšak zámerom proroka nebolo, aby čitateľa šokoval a ochromil. Naopak, všetko čo sa má odohrať v budúcnosti, má viesť čitateľa k radikálnej zmene životného nasmerovania. **Biblická apokalyptická literatúra nemá viesť k oddeleniu od sveta; skôr ukazuje na to, ako majú Boží nasledovníci žiť v tomto svete.**"²

Apokalyptická literatúra nie je jednoduchá na výklad, pretože obsahuje množstvo symbolov, ktoré sa nedajú interpretovať doslovne. "Neexistuje jednotný univerzálny význam symbolov, lebo niektoré symboly majú význam dobový, iné význam, ktorý im dal autor, aby zašifroval zvesť pred cenzúrou."³ Niektoré symboly dokonca v samotnej Biblii môžu mať viaceré protichodných významov, napr. had v raji symbolizuje satana, zatiaľ čo bronzový had na púšti symbolizuje Ježiša. Podobne je to s levom, ku ktorému je pripodobnený satan, ktorý hľadá koho by zožral, no v knihe Zjavenie Jána je lev z kmeňa Júdovho Pán Ježiš. Kvas na niektorých miestach Biblie predstavuje hriech, no inde ho Ježiš vo svojom podobenstve pripodobňuje ku kráľovstvu nebeskému. To znamená, že nestačí vziať akýkoľvek význam symbolu z ktorejkoľvek časti Biblie a plošne ho aplikovať vo svojich výkladoch. "Ide teda o to, aby skôr, než začne vykladač vymedzovať spôsob, ako proroctvo aplikovať na dnešnú dobu, vyhládal a zistil, aký význam mu prisudzoval autor v kontexte svojej doby."⁴

Musíme rozlišovať medzi naplnením proroctva a jeho aplikáciou. "Pokiaľ vykladač dospeje k záveru, že Biblia sa vykladá Bibliou, potom pri určení toho, čo je naplnením apokalyptického proroctva, musí hrať kľúčovú úlohu informácie a dôkazy pochádzajúce zo

¹ LIGUŠ, Ján. Biblická hermeneutika: *Propedeutický úvod*. 2. vyd. Banská Bystrica: TRIAN, 2012. 185 s. ISBN 80-88945-63-1. str. 107.

² STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. Praha: Advent-Orion, 2019. 367 s. ISBN 978-80-7172-640-1. str. 185.

³ LIGUŠ, Ján. Biblická hermeneutika: *Propedeutický úvod*. str. 106.

⁴ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 185.

samotnej Bibliie. Ako však postupovať v prípade, že symboly a udalosti nie sú v Biblii jasne uvedené? V takých prípadoch je lepšie používať termín aplikácia. Aplikáciu robia ľudia, ktorí nie sú inšpirovaní v biblickom zmysle, ale sú len určitým spôsobom osvietení. Aplikácie by sa nemali zamieňať s naplnením apokalyptických proroctiev, ktoré Biblia vo svojom texte jasne určuje. Takéto aplikácie sa môžu uplatňovať na rovine sveta, dejín cirkvi či osobnej zbožnosti."⁵

Nakoniec by sme si mali povedať, akým metódam výkladu proroctiev by sme sa mali vyhnúť. (1) Alegorický výklad - je to výklad, keď jednotlivým pojmom prisudzujeme ešte iný "duchovný" význam. Ak sú v Biblii texty, ktoré sú alegorické (napr. Nebukadnesarov sen v Dan 2, alebo podobenstvo o rozsievачovi), potom musíme priradiť len tie alegorické významy, ktoré nám ponúka samotný text (jednotlivé kovy na soche predstavujú kráľovstvá). Nesmieme im však pridávať svoj vlastný význam. (2) Mystický výklad - je používaný najmä v rabínskych výkladoch. V hebrejčine aj gréčtine má každé písmeno aj svoju numerickú hodnotu. V mystickom výklade sa potom ráta numerická hodnota jednotlivých slov a priradzuje sa k nim význam, ktorý má rovnakú numerickú hodnotu. (3) Dogmatický výklad. Každá cirkev má svoju dogmatiku (vierouku). Cirkevná dogmatika má vychádzať zo štúdia Písma a na základe tohto štúdia musí byť aj upravovaná. Problémom však je, keď začneme Písmo vykladať na základe dogmatiky. Potom toto Písmo často prekrúcame a vytrhávame z kontextu.

Nedeľa: Štyri šelmy

(Dan 7,1-6.17 SEkP) ¹*V prvom roku babylonského kráľa Belšaccara mal Daniel sen. Práve keď ležal na svojom lôžku, mal vo svojej mysli videnia. Podstatné veci svojho sna zapísal.* ²*Daniel povedal: Vo svojom nočnom videní som videl, ako štyri nebeské vetry rozbúrili veľké more.* ³*Z mora vystúpili štyri veľké šelmy, lišiac sa jedna od druhej.* ⁴*Prvá bola ako lev, no mala krídla orla. Hľadel som na ňu, a tu jej ošklbali krídla. Zdvihli ju zo zeme, postavili na nohy ako človeka a dostala ľudské srdce.* ⁵*Vtedy sa objavila iná, druhá šelma, podobná medveďovi. Postavili ju do popredia. V tlame medzi zubami mala tri rebrá; povedali jej takto: Vstaň a zožer mnoho mäsa!* ⁶*Potom som hľadel ďalej a hľa, objavila sa ďalšia šelma, podobná leopardovi. Na chrbte mala štyri krídla ako vtáky a mala štyri hlavy. Dostala moc...* ¹⁷*Štyri veľké šelmy znamenajú, že na zemi povstanú štyria králi.*

v. 1: Historické pozadie Dan 7 a tiež Dan 8 je kraľovanie kráľa Belšaccara. Obe kapitoly pojednávajú o "malom rohu", to samozrejme nie je náhoda. "Je preto zrejmé, že medzi Belšaccarom a malým rohom existuje rad paralel."⁶ Z historického hľadiska sa jedná o čas, kedy bolo Belšaccarovi zverené spravovanie Babylona, keď jeho otec Nabonidus odišiel na desať rokov do Temy, jedná sa tak o rok 550/549 pr. Kr.⁷ Je jasné, že obe proroctvá (Dan 7 a 8) boli dané Danielovi skôr, než sa odohrali udalosti, ktoré popisuje Dan 5.

⁵ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 187.

⁶ tamtiež, str. 186.

⁷ GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. Vol. 30. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 648 s. ISBN 798-0-310-58635-7. str. 317.

"mal Daniel sen" - rozprávač tu Daniela popisuje ako subjekt, ktorý sníva. Sen je tu podaný ako Danielova aktivita. "Avšak Daniel sám, keď sa o tomto svojom videní vyjadruje neskôr (Dan 8,1), dvakrát seba označí za objekt, nie subjekt videnia: bolo mu dané vidieť."⁸ Daniel sám teda usmerňuje čitateľovu pozornosť od seba k tomu, kto mu sen dal, teda k Bohu. "Z Danielovej korekcie rozprávačovho poňatia potom vyplýva, na čo bude Daniel chcieť pri popise (vo svojom zápise) klásť dôraz: **nie na videnie samé, ale na zdroj videnia**, tj. na toho, kto mu tieto skutočnosti zjavil. **Túto hermeneutickú perspektívu je potrebné pri sledovaní Danielovej vízie registrovať a držať.**"⁹

vv. 2-3: Od druhého verša začína rozprávať Daniel v 1. osobe. Výraz "štyri nebeské vetry" obsahuje niekoľko symbolov. Číslo štyri má súvislosť s tým, že "mezopotámski králi sa označovali za kráľov štyroch strán sveta"¹⁰. Číslo štyri má teda súvislosť so zemou (štyri uhly zeme predstavujú štyri svetové strany). Nebesia sú najmä v knihe Daniel minimalistickým odkazom na Boha.¹¹ Slovo "vietor" je možné preložiť aj ako "Duch", čo je opäť odkaz na Boha. Obzvlášť v spojitosti s morom sa "vietor" alebo "Duch" uvádza už pri stvorení v Gn 1,2. "Veľké more" najčastejšie označuje Stredozemné more. Avšak "more" aj v starovekej mezopotámskej symbolike predstavuje symbol chaosu a smrti. Ani v rámci Biblie nie je takýto pohľad na more ojedinelý. "Na mnohých miestach Starého zákona sa boje a víťazstvo Hospodina nad zlom prirovnávajú k boju proti moru a jeho netvorom. Boh rozdelil more svojím pokarhaním (Ž 18,15); postavil stráž nad morom (Jób 7,12; Jer 5,22); prikázal aby more vyschlo (Nah 1,4); pošliapal more (Hab 3,15) a bojuje proti morskému drakovi (Iz 27,1)."¹²

vv. 4-6.17: Sedemnásty verš odhaľuje identitu týchto šeliem, jedná sa o kráľov. Slovo kráľ je možné chápať ako zástupný pojem pre kráľovstvo alebo ríšu. Ríše sú pripodobnené k šelmám, ktoré sú z izraelského pohľadu nečisté a jednak prekračujú stvoriteľský poriadok tým, že sa jedná o akýchsi hybridov, ktoré sú zložené z rôznych druhov. Videnie siedmej kapitoly je paralelné so snom v druhej kapitole. Preto aj jednotlivé zvieratá sa dajú priradiť k jednotlivým kovom na soche.¹³ Preto aj tu, prvá šelma predstavuje babylonské kráľovstvo, ktoré je z Danielovho pohľadu aktuálne pri moci.

To, čo si môžeme všimnúť pri popise prvých troch šeliem je, že sú pasívne. Prvej šelme "oškľbali krídla. Zdvihli ju zo zeme, postavili na nohy ako človeka a dostala ľudské srdce." (vv. 3-4). Druhú šelmu "postavili do popredia" (v. 5). Štvrtá šelma "dostala moc" (v. 6). Všetky tieto pasívne tvary hovoria o nejakom činiteľovi v pozadí. Sú to "pasíva divina"¹⁴, ktoré upriamujú pozornosť na Boha, ktorý koná v pozadí.

⁸ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. Praha: Advent-Orion, 2015. 178 s. ISBN 978-80-7172-762-0. str. 78.

⁹ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 78.

¹⁰ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 195.

¹¹ To vo svojich výkladoch spomína ako STEFANOVIČ, tak najmä BENEŠ, ktorý sa vo svojej práci špecializuje práve na to, čo kniha Daniel hovorí o Bohu.

¹² STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 195.

¹³ GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. str. 318.

¹⁴ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 80.

Štyri nebeské vetry pôsobiace na more teda predstavujú Božiu aktivitu v udalostiach tohto sveta. Jednotlivé šelmy sú v Božej moci, aj keď ich charakter je negatívny. Je tu vlastne zopakovaná pravda o Bohu: "On mení obdobia časy, zosadzuje a ustanovuje kráľov..." (Dan 2,21ab). Udalosti, ktoré sa z nášho pohľadu už udiali, alebo sa ešte len udejú, nemôžu Boha prekvapiť, ani nijak vyviesť z miery. On riadi dejiny k ich koncu, kde bude Jeho večné kráľovstvo.

Pondelok: Malý roh

(Dan 7,7-8 SEkP) *⁷Potom som v nočných videniach zbadal štvrtú šelmu. Vzbudzovala strach a hrôzu, bola nesmierne mocná. Mala veľké železné zuby, ktorými hltala a drúzgala, zvyšok podupala nohami. Líšila sa od všetkých ostatných šeliem, ktoré boli pred ňou. Mala desať rohov. ⁸Pozoroval som tieto rohy, keď tu zrazu vyrástol medzi nimi ďalší, malý roh. Tri z predchádzajúcich rohov pred ním boli vylomené. Tento roh mal oči, ako majú ľudia, a jeho ústa sa vyjadrovali veľikášsky.*

v. 7: Štvrtá šelma predstavuje mocnosť, ktorú v Dan 2 zobrazovali železné nohy. Nakoniec, železo sa pri jej opise znovu spomína. Dôležité je si všimnúť, že Daniel nedokáže vykladať svoje vlastné sny, potrebuje vykladača (vv. 15-16). "Zatiaľ čo Daniela ohromí zjav a správanie štvrtého netvora, vykladač bude Danielovi naznačovať, ako (a že) táto časť vízie vypovedá o skrytom Božom riadení udalostí, tj. o Božom súde."¹⁵ Zaujímavým je pri popise štvrtého zvieraťa sloveso "drúzgať", jedná sa o "kauzatívne participium slovesa d-q-q"¹⁶, toto sloveso je použité v 6,25 pri popise leva, v 2,40 pri popise štvrtého kráľovstva, ale aj v 2,34.44.45 pri popise kameňa. "Kameň evidentne predstavuje nástroj Božieho súdu a túto úlohu má zrejme aj štvrtý netvor."¹⁷ Každé z kráľovstiev bol nástrojom Božieho súdu voči predchádzajúcemu kráľovstvu. Podobne ako bol Babylon v Dan 1 nástrojom Božieho súdu proti Jeruzalemu.

Štvrtá šelma sa líšila od predchádzajúcich, Daniel ju nevie pripodobniť k žiadnemu zvieraťu. Roh je v Biblii symbolom moci (môže byť politická, alebo aj náboženská). "Desiatka je číslo zaokrúhlenia, úplnosti, výlučnosti a tiež úplnej nevyčerateľnosti. Kontext tohto verša naznačuje, že číslo desať ukazuje na rozdelenie celku."¹⁸ Z toho vyplýva, že "symbol desiatich rohov na hlave predstavuje rozdrobenie moci medzi mnoho malých celkov. Rozsah tohto rozdelenia sa zhoduje s rozsahom ríše, ktorú predstavuje symbol šelmy."¹⁹ Spojenie Desiatich rohov s konkrétnymi kráľovstvami nie je dôležité. "V knihe Daniel sa toto rozdelenie nemusí chápať doslovne. Číslo desať predstavuje hranicu, za ktorú sa už nedá ísť (Gn 18). Desatina symbolizuje najmenšiu, teda nedeliteľnú časť (Iz 6,13; Lv 27,30)."²⁰

¹⁵ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 79.

¹⁶ tamtiež, str. 81.

¹⁷ tamtiež, str. 81.

¹⁸ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 198.

¹⁹ tamtiež, str. 203.

²⁰ DOUKHAN, Jacques. Túžba zeme: *Štúdium prorockej knihy Daniel*. Martin: Advent Orion, 1996. 250 s. ISBN 80-88719-89-3. str. 116.

v. 8: "...tri z predchádzajúcich rohov pred ním boli vylomené..." Z tohto textu sa nedá priamo určiť, či vylomenie troch rohov spôsobil onen malý roh, to potvrdzuje až 24. verš. Použitý "pasív naznačuje činnosť Boha (ako vo vv. 4.5.6)",²¹ malý roh je tu teda nástrojom Božieho súdu nad troma rohmi, ktoré boli vylomené. Pasív hovorí o Božom jednaní v pozadí. Nová mocnosť je zo začiatku popísaná ako malá, avšak stane sa veľkou. Malý roh dostáva ľudské rysy (oči a ústa), podobne ako prvá šelma, ktorá je postavená na nohy ako človek. Ľudské oči v kombinácii s ústami, ktoré hovoria trúfalo, tieto symboly predstavujú pýchu tejto mocnosti. Práve spojitosť s prvou šelmou nám má pripomenúť pýchu babylonských kráľov, ktorá bola namierená proti Bohu (teda jedná sa o pýchu v náboženskej oblasti). Ľudský prvok sa nachádza aj vo štvrtom kráľovstve u Dan 2, kde je železo zmiešané s hlinou. V hebrejčine je slovo "hlina", alebo "pôda" (*adama*) ženským rodom od slova "adam" tj. "človek". "Tak ako sa hlina odlišuje od kovov, tak sa líši ľudské od zvieracieho. Vieme, že v Danielovom videní ľudské predstavuje náboženský rozmer."²²

Utorok: Zasadnutie súdu

(Dan 7,24-27 SEKP) ²⁴*Desať rohov znamená, že z toho kráľovstva povstane desať kráľov. Ešte ďalší povstane po nich, bude odlišný od tých predchádzajúcich a zosadí troch kráľov.* ²⁵*Bude hovoriť slovami proti Najvyššiemu, bude sužovať svätých Najvyššieho, bude sa pokúšať zmeniť posvätné obdobia a predpisy. Do jeho ruky budú vydaní na čas a časy a polovicu času.* ²⁶*Zasadne však súd a vezme mu moc ničiť a hubiť až do konca.* ²⁷*Kráľovstvo, moc a vznešenosť kráľovstiev pod šírým nebom bude zverené ľudu svätých Najvyššieho. Jeho kráľovstvo bude večné, všetky mocnosti mu budú slúžiť a budú ho poslúchať.*

Tento text je súčasťou ďalšieho výkladu videnia, ktoré Danielovi oznamuje "jeden z prítomných" (v. 16). Nejedná sa teda o Danielovu reč, ale reč vykladača (*Echad* tj. Jeden).²³

v. 24: Doslova "spôsobí zosadenie troch kráľov", jedná sa totiž o sloveso v treťom stupni (kauzatív). "Kauzatív popisuje také jednanie, ktoré je tak výrazné (mocné), že ovplyvňuje dianie v okolí (jednanie iných ľudí)."²⁴ Avšak schopnosť jednať kauzatívne je len schopnosť, ktorú má Boh, človek to nedokáže. Text mlčí o tom, ako je toho malý roh schopný. "A práve táto medzera (zámlka) môže predstavovať minimalisticky poňatý odkaz na skryté riadenie udalostí Bohom v pozadí. On do diania vstupuje nepriamo a cez negatívne jednajúce postavy, ktorými tu (ako svojimi nástrojmi) realizuje svoj súd (vládu)."²⁵

v. 25: V tomto verši máme niekoľko slovies, pričom prvé tri sú v intenzívnom stupni (*pa'el*) a jeden v kauzatívnom (*haf'el*). Treba poznamenať, že vyššie sme uviedli kauzatív ako

²¹ GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. str. 322.

²² DOUKHAN, Jacques. Túžba zeme: *Štúdium prorockej knihy Daniel*. str. 117.

²³ Je zaujímavé, že Zach 14,9 hovorí, že *Echad* (Jeden) je meno Hospodinovo, potom nie je vylúčené, že vykladačom Danielovho videnia je samotný Boh.

²⁴ BENEŠ, Jiří. *Knihy o Bohu soudci: Teologie knihy Daniel*. str. 87.

²⁵ *tamtiež*, str. 88.

jednanie riadené Bohom (pri zosadení troch kráľov). V tomto prípade aktivita malého rohu nie je riadená Bohom, ale vedená proti Bohu, jeho ľudu a jeho zákonu. "Pokúsi sa zmeniť" sloveso "pokúsi" je intenzív a popisuje naozaj intenzívne jednanie niečo dosiahnuť, "zmeniť" - kauzatív - dosl. spôsobiť zmenu. Na kauzatívne jednanie bez Božieho pričinenia, však malý roh nemá schopnosti ani moc. Malý roh sa teda pokúša zmeniť niečo, čo môže zmeniť len Boh. Aj zmena zachovávaní soboty na nedeľu je len deklaratívny výrok, ktorý však nemôže presunúť svätosť siedmeho dňa na prvý deň, pretože len Hospodin je ten, ktorý posväcuje.

"Do jeho ruky budú vydaní" jedná sa opäť o božský pasív, pripomína to udalosť z Dan 1,2, keď Hospodin vydal Nebukadnecarovi Judského kráľa a časť náčinia Božieho domu.

"Čas, časy a polovica času" - Na rozdiel od slova "obdobie" (aram. *zimmín*), ktoré chápe čas ako stanovený úsek, ktorý chce malý roh zmeniť, tu máme použitý iný výraz pre čas ("*idan*"), ktoré zdôrazňuje dĺžku času. Jeho plurál sa obvykle chápe ako dva časy - a tu nasleduje ešte časť času."²⁶ Tento pojem (čas, časy a polovica času) treba chápať vo vzťahu s večným Božím kráľovstvom. Celý tento výraz "je možné chápať ako literárnu figúru 'prerušenie číselnej progresie', kde už nebude dosiahnuté celé predpokladané číslo (tri časy). To znamená, že zlá mocnosť nebude pôsobiť až do konca, ale jej pôsobenie bude náhle, predčasne ukončené."²⁷

v. 26: Toto predčasné ukončenie moci malého rohu bude spôsobené zasadnutím súdu. Moc, ktorú jej Boh prepožičal, jej zase odníma po tom, ako túto moc malý roh zneužil. Všetko sa to nesie vo svetle výroku o Bohu z Daniela druhej kapitoly, ktorý hovorí o tom, že je to Boh, ktorý zosadzuje a ustanovuje kráľov. Tak je to so štyrmi šelmami, s rohmi, ale aj s malým rohom. Všetky tieto mocnosti "sú súčasťou udalostí, ktoré sú riadené Bohom. Nie sú mimo jeho vládu, ako ju popisuje Dan 5,23, a nejednajú samostatne ani nezávisle. Nedeje sa nič, čo by bolo mimo vplyv Boha."²⁸

v. 27: Motív večného Božieho kráľovstva sa vinie knihou Daniel ako refrén. A je to vlastne najdôležitejšia výpoveď celej knihy, ako jej príbehovej časti, tak jej prorockej časti. Obraz večného Božieho kráľovstva je konečným výsledkom Boha - sudcu. Toto večné kráľovstvo je v priamom kontraste so všetkými predchádzajúcimi, časovo obmedzenými kráľovstvami, tak, ako bol v kontraste kameň so sochou, ktorú rozdrvil (Dan 2). Všetky tieto dočasné kráľovstvá sa dostávajú k moci, lebo im to Boh dovolil, sú nástrojom Božieho súdu, ale zároveň aj predmetom Božieho súdu. Boh nimi disponuje. To je veľmi povzbudivé tvrdenie, pretože poukazuje na to, že nie mocnári, ani ilumináti, ani politici neriadia chod tohto sveta. Boh riadi tento svet a vedie ho ku kráľovstvu, ktoré nebude z tohto sveta, preto bude inej kvality.

Streda: Príchod Syna človeka

(Dan 7,13-14 SEkP) ¹³*V nočnom videní som videl: S nebeskými oblakmi prichádzal ktosi ako Syn človeka. Priblížil sa až k Odvekému, priviedli ho pred neho.* ¹⁴*Bola mu odovzdaná*

²⁶ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 215.

²⁷ tamtiež, str. 215.

²⁸ BENEŠ, Jiří. *Knihy o Bohu soudci: Teologie knihy Daniel*. str. 88.

moc a sláva i kráľovstvo, aby mu slúžili ľudia každého národa i jazyka. Jeho moc je večná, nikdy nepominie, a jeho kráľovstvo nebude nikdy zničené.

V Dan 7 je charakteristické striedanie prózy s poéziou, tak ako sa striedajú scény pozemské (vv. 3-8; 11-12) s nebeskými (vv. 9-10; 13-14). "Poézia vždy v knihe Daniel signalizuje, že ide o nebeské skutočnosti, lebo báseň je reč slávnostná, bohoslužobná, pochádzajúca zhora (darovaná) a neprirodzená."²⁹

vv. 13-14: "ktosi ako Syn človeka" - Pojem "syn človeka" (*kbar enaš*) sa v SZ najčastejšie spája s ľuďmi, často sa jeho hebrejský ekvivalent (*ben adam*) nachádza v knihe Ezechiel, kde vždy označuje Ezechiela. "Slovo 'syn' (ben) má súvislosť so vzťahmi. Nemalo by sa preto prekladať doslovne, ale skôr ako určenie jedinca, ktorý patrí k určitej skupine. Lepšie by teda bolo prekladať ho ako 'príslušník ľudskej rodiny' (porov. s Jer 49,18), 'bytosť podobná človeku', 'dieťa ľudstva', 'ľudská bytosť' alebo jednoducho 'niekto ako človek'."³⁰ Túto postavu si treba všímať v kontraste s predchádzajúcimi postavami Danielovho videnia. Predtým to boli nečisté zvieratá, teraz je to Syn človeka. Šelmy vystupujú z rozbúreného mora, ktoré predstavuje chaos a smrť, Syn človeka prichádza s nebeskými oblakmi. Spojitosť s nebeskými oblakmi nebola v starovekom oriente neznáma. V starovekých mýtoch, boli nebeské oblaky "sprievodom boha Baála"³¹. Napriek tomu, že je to ľudská postava, má božský rozmer. Najčastejší výskyt spojenia "Syn človeka" sa nachádza v evanjeliách, kde Ježiš toto označenie vzťahuje na seba. Ak sa pozrieme na sen z Dan 2, po štyroch kovoch a následnom rozdelení prichádza z neba posledná mocnosť, ktorá bude vládnuť večne - kameň. A práve tomuto kameňu, ktorý sa stane skalou zodpovedá postava "podobná Synovi človeka". Je to nový vládca, iný než boli tí predchádzajúci.

"Odveký" (doslova Starý dní) sa podobá postave "Syna človeka". "Profil tejto postavy pripomína človeka, ale rozmer tejto postavy nie je dobre racionálne postihnuteľný... Boh je tu zobrazený v ľudskej podobe ako úctyhodný, múdry a mocný sudca zrejme v protikladu k netvorom vo videní, čo ešte umocňuje jeho 'biely oblek' vyjadrujúci čistotu (Dan 7,9)."³² Titul "Odveký" označuje niekoho, kto si pamätá a preto môže spravodlivo súdiť. "Staré kananejské texty nazývajú najvyššieho boha Ela 'otcom rokov'." Tento titul teda označuje najvyššiu bytosť vo vesmíre. A práve táto bytosť odovzdáva "moc, slávu i kráľovstvo" nad národmi Synovi človeka. Opäť môžeme vidieť paralelu u Ježiša, keď pred svojim nanebovstúpením hovorí svojim učeníkom: "Daná mi je všetka moc na nebi aj na zemi." (Mt 28,18b)

Štvrtok: Svätí Najvyššieho

(Dan 7,18.21-22.25.27 SEkP) ¹⁸***Kráľovstvo však dostanú svätí Najvyššieho a kráľovstvo si udržia navždy, na veky vekov. ...*** ²¹***Hľadel som ďalej a tento roh rozpútal vojnu so svätými a víťazil nad nimi,*** ²²***až napokon prišiel Odveký a súd bol odovzdaný svätým Najvyššieho,***

²⁹ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 79.

³⁰ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 207.

³¹ GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. str. 330.

³² BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 83.

pretože nadišiel čas, aby kráľovstvo prevzali svätí. ... ²⁵Bude hovoriť slová proti Najvyššiemu, bude sužovať svätých Najvyššieho, bude sa pokúšať zmeniť posvätné obdobia a predpisy. Do jeho ruky budú vydaní na čas a časy a polovicu času. ... ²⁷Kráľovstvo, moc a vznešenosť kráľovstiev pod šírým nebom bude zverené ľudu svätých Najvyššieho. Jeho kráľovstvo bude večné, všetky mocnosti mu budú slúžiť a budú ho poslúchať.

v. 18: Kto sú to svätí Najvyššieho? Biblisti sa vo svojich názoroch dost' odlišujú.³³ My budeme chápať "svätých najvyššieho" v súlade so siedmou kapitolou knihy Daniel, ktorá ich identifikuje ako "ľud" (v. 27). Už skôr sme si povedali, že príbehová časť knihy Daniel (kapitoly 1-6) má určitú predlohu k malému rohu z druhej prorockej časti knihy Daniel (kapitoly 7-12) v babylonských kráľoch ako boli Nebukadnesar a Belšaccar; potom aj ľud svätých Najvyššieho môže mať určitú predlohu v postavách Daniela a jeho troch priateľov, ktorí sú kráľmi prenasledovaní, ale zároveň sú Bohom zachraňovaní.

"Kráľovstvo, ktoré obdržia svätí, je rovnaké ako to, ktoré Odveký odovzdal bytosti podobnej človeku (Dan 7,14)."³⁴

vv. 21-22: Tieto verše nie sú výkladom videnia, ale sú skôr rozšírením videnia o štvrtom zvieraťu.

V starovekom blízkovýchodnom myslení je súd ekvivalentom vlády. To, že súd bol daný svätým, má vyjadriť, že "svätí nie sú predmetom súdu, ale sú skôr oprávnené osoby alebo prijímatelia tohto súdu."³⁵ Tak ako Daniel bol nositeľom Božieho Ducha (viď Dan 5,11; 6,4), tak budú nositeľmi tohto Ducha aj svätí Najvyššieho. Preto ich vláda nie je v rozpore s vládou Syna človeka.

vv. 25 a 27: K týmto veršom pozri poznámku v časti na utorok.

Použité zdroje a literatúra

BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. Praha: Advent-Orion, 2015. 178 s. ISBN 978-80-7172-762-0.

Biblia Hebraica Stuttgartensia. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997. ISBN 978-3-438-05222-3.

Biblia: Slovenský ekumenický preklad. 5. Vyd. (3. opravené vyd.) Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2015. ISBN 978-80-85486-97-1.

DOUKHAN, Jacques. Túžba zeme: *Štúdium prorockej knihy Daniel*. Martin: Advent Orion, 1996. 250 s. ISBN 80-88719-89-3.

GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. Vol. 30. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 648 s. ISBN 978-0-310-58635-7.

³³ Pluralitu týchto názorov je zaznamenaná v: GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. str. 337-341.

³⁴ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 212.

³⁵ tamtiež, str. 213.

LIGUŠ, Ján. Biblická hermeneutika: *Propedeutický úvod*. 2. vyd. Banská Bystrica: TRIAN, 2012. 185 s. ISBN 80-88945-63-1.

STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. Praha: Advent-Orion, 2019. 367 s. ISBN 978-80-7172-640-1.